

Вибрані сторінки історії кафедри медичної біології

М'ясоєдов В. В., Садовниченко Ю. О.

Харківський національний медичний університет

Кафедра медичної біології була заснована у 1926 році. Спочатку вона знаходилася у будівлі колишнього медичного факультету Харківського університету. Протягом перших років роботи кафедри нею керували по черзі професори О. М. Нікольський, В. Л. Паулі та В. Ф. Рубашкін.

Олександр Михайлович Нікольський (1858–1942) — видатний російський та український зоолог, мандрівник, педагог, популяризатор науки. З 1903 року працював у Харківському університеті. Понад 60 років досліджував фауну плазунів, земноводних та риб, описав понад 70 видів сучасних хребетних. О. М. Нікольський опублікував понад 400 робіт, серед яких монографії та визначники з герпетології, підручники «Медицинская зоология» та «География животных», а також науково-популярні книги «Занимательная зоология» й «Занимательная физиология», численні наукові та науково-популярні статті. Географія його експедицій охоплювала найдальші куточки Російської імперії. Він володів талантом викладення навчального матеріалу у доступній формі, чим повністю захоплював слухачів. У 1919 році був обраний дійсним членом Академії наук Української РСР [4].

Владислав Львович Паулі (1885–1955) — видатний російський та український зоолог і педагог. Досліджував фауну безхребетних Чорного моря. Згодом очолював Карадагську біостанцію та лабораторію обростувачів Севастопольської біостанції [1].

Володимир Якович Рубашкін (1876–1932) — видатний російський та український гістолог, педагог, організатор медичної освіти та охорони здоров'я. Його наукові інтереси лежали у галузі морфогенезу статеві та нервові систем. Разом зі своїм вчителем О. М. Максимовим розробив спосіб приготування гістологічних препаратів. Автор підручників «Основы гистологии и гистогенеза человека», «Механизмы и аппараты нервной системы», «Кровяные группы», «Анатомія та фізіологія», першого підручника з гістології українською мовою «Елементи гістології». Перший директор Сочинського курортного управління, директор Українського інституту протозоології [3].

З 1930 року кафедру очолював Євген Олександрович Фінкельштейн (1897–1976) — талановитий учений, педагог та популяризатор науки. Разом з співробітниками кафедри він докорінно переробив програму курсу біології для майбутніх лікарів, значно випередивши час. Вже у 1934 році під його редакцією вийшов підручник з біології для медичних ВНЗ, який використовувався у навчальному про-

цесі у всіх медичних інститутах Української РСР до 1948 року [2]. Професор Є. О. Фінкельштейн також створив підручники з біології для медичних технікумів, рабфаків та підручник з природознавства для школи.

Під керівництвом Є.О. Фінкельштейна співробітники кафедри проводили дослідження в області експериментальної морфології, які дозволили співробітникам кафедри перейти до вивчення проблеми виникнення і розвитку пухлин, а також запропонувати способи їхнього лікування [2]. Іншим науковим напрямком було вивчення біології тварин, які є переносниками і резервуарами збудників небезпечних для людини інфекцій.

Під час війни кафедра була евакуйована до міста Оренбург, де продовжила свою роботу. Влітку 1944 року після повернення у звільнений Харків кафедра одержала приміщення по вулиці Тринклера, 12.

З 1948 року завідування кафедрою було покладено на доцента Василя Івановича Бірюкова.

У 1962 кафедрю очолила доцент Варвара Олексіївна Самарова, а у 1963 році на посаду завідувача кафедри була обрана професор П. В. Михайлова.

Поліна Василівна Михайлова (1906–1987) — український радянський біолог, педагог. Автор понад 60 наукових праць. Її наукові інтереси лежали у галузях вірусології рослин і медичної вірусології, біології запліднення вищих рослин, медичної паразитології та імунології.

З 1973 по 1977 рік кафедрою завідувала доцент М. М. Павлова.

З 1977 по 1993 рік кафедрю медичної біології очолювала доктор біологічних наук, професор Світлана Володимирівна Жукова. У співавторстві з професором, завідувачем кафедри медичної біології Донецького медичного інституту А. О. Слюсаревим вона підготувала у 1987 році підручник з біології. Підручник декілька разів перевидавався в тому числі молдавською та вірменською мовами і використовується у навчальному процесі дотепер.

З 1995 року по 2002 рік кафедрою медичної біології, паразитології і генетики завідував доктор біологічних наук, професор Геннадій Федорович Жегунов. З 1996 року вперше в історії кафедри було започатковано викладання біології англійською мовою для іноземних студентів.

Від 2002 року кафедрю очолює доктор медичних наук, професор Валерій Васильович М'ясоєдов.

У різні роки на кафедрі медичної біології ХНМУ працювали доценти М. М. Зотін, С. Л. Кулікова, О. С. Манжелей, Н. Г. Мілютін, О. Є. Федорченко, М. К. Адейшвілі-Сиром'ятникова, Л. Г. Діголь, Р. В. Шаламов, О. Б. Хроменкова, Н. Л. Пастухова, старші викладачі Л. В. Кондрацька, Н. В. Чернишова, асистенти Б. Л. Бажин,

Б. Л. Баскін, Н. С. Білоконь, П. В. Власенко, Р. О. Коварська, М. П. Петрушко, С. І. Ревзіна, О. П. Толмачова, О. М. Шапіро та інші.

Нині на кафедрі працюють доценти Ю. В. Загоруйко, Б. В. Кулаченко, І. П. Мещеракова, Н. Ф. Тимчук, старший викладач Ю. О. Садовниченко, асистенти А. В. Адмакіна, О. С. Бородіна, В. Ю. Джамеєв, В. В. Кальян, Н. О. Козак, І. К. Кузнецова, Н. Г. Лисенко, І. І. Миронова, І. В. Рассоха, О. В. Шмуліч.

У навчальному процесі кафедри йде постійний пошук нових методів і форм викладання, активно впроваджується комп'ютерне тестування студентів. Щорічно проводиться наукова студентська конференція, кращі роботи направляються для участі в університетських та всеукраїнських конференціях. Переможці I етапу олімпіади, яка щорічно проводиться на кафедрі, представляють університет у II етапі Всеукраїнської олімпіади з медичної біології.

Теми дисертаційних робіт, виконуваних співробітниками кафедри, охоплюють такі галузі науки як біохімія, імунологія, пульмонологія та популяційна генетика.

Література

1. Виноградов К. А. Очерки по истории отечественных гидробиологических исследований на Черном море / К. А. Виноградов. — К.: Изд-во АН УССР, 1958. — 152 с.
2. Диголь Л. Г. Финкельштейн Е.А. — ученый, педагог и гражданин / Л. Г. Диголь, В. В. Мясоєдов // Материалы 13-й международной научной конференции «Медицинская профессура СССР» (г. Москва, 22 мая 2015 г.). — М., 2015. — С. 89–91.
3. Клишов А. А. Жизнь и деятельность профессора В. Я. Рубашкина / А. А. Клишов, Ю. К. Хилова, Е. Я. Панков, Л. А. Зайченко // Архив анатомии, гистологии и эмбриологии. — 1985. — Т. 85, №11. — С. 94–98.
4. Мазурмович Б. Н. Александр Михайлович Никольский: 1858–1942 / Б. Н. Мазурмович; Академия наук СССР. — М.: Наука, 1983. — 77 с.